

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Ōrigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Hapanta Ta Hellēnisti Heuriskomena

Origenes

Coloniæ, 1685

Homilia VI. in istud: Domine, oculi tui ad fidem, & cætera. Interprete
Balthazare Corderio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79842](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79842)

se: exiit de loco suo, ut ponat terram tuam in A
solitudinem. Vult invadere terram tuam, de
qua breviter dicebamus: unumquemque
nostrum vult depascere. Venit itaque ut ponat
terram tuam in solitudinem, ut conculcet
semina leo, ut faciat terram tuam soli-
tudinem: Et civitates tuae destruentur, eo quod
non habitentur: super his: accingite vos ciliciis.
Cum igitur ascenderit leo, & minetur tibi
leo, & velit abolere terram tuam, accinge-
re cilicio, plora & dole, per preces Deum
invoca, ut leonem hunc exterminet à te, &
non incidat in os ejus. Quemadmodum enim
cum extrahit pastor de ore leonis duo
crura, vel anam auriculæ, ita hic leo querit
auribus te arripere, ut per gulositatem tuam
sermone falsos tibi obijciens avertat te à
veritate; vult rapere à veritate pedes tuos
ac devorare. Verum tu accinge te cilicio, &
plange, & plora, & ulula videns hostem im-
minentem, ut avertatur furor Domini à te,
& averso furore, in securitate constitutus,
leone non amplius te invadente, quod in ci-
vitate muratam ingressus sis, glorificare
possis liberantem te Deum in Christo Jesu:
cui est honor & imperium in sæcula sæculo-
rum, Amen:

φαγεῖν. ἀλλὰ σὺ πείζωσαι σάκκους, καὶ κόπῃς, καὶ κλαῖς, καὶ * ἀλάλασε βλέπων τὸν πο-
λέμιον * τὸν ἐνεγκότα, ἵνα δῶσθε αὐτῷ θυμὸς ὀργῆς κυριεύσῃ σε, καὶ δῶσθε αὐτῷ θυ-
μὸς. διωθῆς ἐν ἀμειννίᾳ γρόμῳ, μὴ κεν εἰςλέοντ' ὑποσχερομένοις σοι, πρὸς
σε εἰσελθὺν ἐν αἰσ τῶν τειχεῖν πόλιν, δοξάζειν τὸν ὑπομῆκόν σε θεόν ἐν χερσὶ ἡσθε-
ῖν ἢ δοξάζειν ἐν χερσὶ τοῦ ἐκείνου εἰς τὰς ἀγῶνας τῶν ἀγῶνων, ἀμὲν.

HOMILIA VI.

OMILIA 5.

in istud:

Εἰς τό.

Jerem. 4, 7.

Domine, oculi tui ad fidem,
& cetera.Κύριε, οἱ ὀφθαλμοί σε εἰς πᾶν.
καὶ τὰ ἑξῆς.

Interprete BALTHAZARE CORDERIO.

Domine, inquit, oculi tui ad fidem. Sicut
oculi erant super justos (nam ab ini-
quis avertit eos;) sic oculi erant ad fidem:
ab infidelitate enim avertit illos. Quam-
obrem pulchrè dictum ab intelligente quid
2. Cor. 13, 13. dicat in oratione, Domine, oculi tui ad fidem.
Quoniam sermonem sapientem si audierit
intelligens, laudabit illum, & ad eum adji-
ciet. Vide, quanta possint effici ab isto: Do-
mine oculi tui ad fidem. Paulus ait: Nunc au-
tem manent fides, spes, charitas, tria hæc: ma-
ior autem horum est charitas. Sicut oculi Do-
mini ad fidem, oculi Domini ad spem, oculi

Κύριε, φησιν, οἱ ὀφθαλμοί σε εἰς πᾶν. ὡς
οἱ ὀφθαλμοί * ἡμεῖς ἐπὶ δικαίους. δὴ καὶ
ἀδικῶν δῶσθε αὐτοῖς. ἕως οἱ ὀφθαλμοί
* ἡμεῖς εἰς πᾶν. δὴ καὶ ἀπίστους δῶσθε αὐ-
τοῖς. διὸ καλῶς λέλεκται ὑπὸ τοῦ νοῦντος ἡλ-
γῆ ἐν τῇ οὐχὶ τό. κύριε οἱ ὀφθαλμοί σε εἰς
πᾶν. ἐπεὶ λόγον σοφὸν ἐὰν ἀκούσῃ ὁ πᾶς
μὴ ἀγνοῦν αὐτὸν, καὶ ἐπὶ αὐτὸν ὑποσχε-
ρομένοις σοι, ὅσα εἰς ποιῆσαι δὴ τῶν. κύριε οἱ ὀ-
φθαλμοί σε εἰς πᾶν. φησὶν ὁ παῦλος. νυνὶ ὁ
μὲν τὰ τρία ταῦτα, πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη. μετὰ
ζῶν τῶν τριῶν ἡ ἀγάπη. ὡς ὀφθαλμοί κυριεύει πᾶν, ὀφθαλμοί κυριεύει πᾶν, ὀφθαλ-

ὀφθαλμοὶ κυεῖς εἰς ἀγάπην . ἐπεὶ δὲ ἐστὶ
πνεῦμα δυνάμεως, καὶ ἀγάπης, καὶ σωφρο-
νισμῆ . ὡς ὀφθαλμοὶ κυεῖς εἰς ἀγάπην, ἕως
ὀφθαλμοὶ κυεῖς εἰς δυνάμιν, ἕως οἱ ὀφ-
θαλμοὶ κυεῖς εἰς σωφρονισμόν, ὀφθαλμοὶ
κυεῖς ἐπὶ δικαιοσύνῃ, ἕως ἐπὶ πάσας ἀ-
ρετὰς ὀφθαλμοὶ κυεῖς . εἰ ἐν βέλῃ καὶ σὺ τὰς
ἀρετὰς ἡγῶν ὀφθαλμῶν Ἰησοῦ θάνατον
ἔσται, ἀνάλαβε τὰς ὁρετὰς . καὶ ἕστα ὡς τό-
τε

καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ σε ἐκαστὸν ἀνθρώπου ἡ
ἀγαθὸν καὶ ἂν πικρὸς ᾖ, ὥς τὰς ὀφθαλμοὺς
καὶ ἐλάμπει σοι, ἔρεῖς· ἐσημαίνῃ ἐφ' ἡ-
μᾶς τὸ ὡς τὸ πρὸς σὺν σε κύριε. ἔτα σὺ

ἤ ἁμαρτωλῶν ἰδοὺ μὲν το λεγομῆνοι· ἐμα-
ρτυώσας αὐτὰς, καὶ δοκ ἐποίησαν. αὐταὶ αἱ
ἀνθρώποι μάρτυρες· ζωὴ παρὰ φερόμεναι σώ-
μασιν, εἴτε βέλονται, εἴτε μὴ βέλονται οἱ μα-

πνεύματα, πόνοις ἐμποιῶσιν αὐτοῖς. αἱ δὲ θεα
 μάστιγες τοιαύται εἰσι, ὅτι πᾶς μὲν τῷ ματ
 γερῶν ποιεῖν, πᾶς δὲ τῷ ματγερῶν μη
 ποιεῖν. ἰδὼν μὲν ἰδυνάμεθα διηγήσασθαι, τίς ἐστι

το ποιεῖν διὰ μαθήτων θεῶν, καὶ τὸ μὴ ποιεῖν,
καὶ ὅτι κακοδαίμονες οἱ μὴ πονεῦντες διὰ μα-
θῶν θεῶν. μακάριοι οἱ πονεῦντες διὰ μα-
θῶν θεῶν ὡς ἡ πόλις ἡ τοιαύτη. τίς δὲ οὗτος ὁ δια-

Col. 1st.
παύσαι

A Domini ad charitatem. Cæterum cum sit spiritus fortitudinis, & dilectionis, & temperantiæ; sicut oculi Domini ad dilectionem, sic oculi Domini ad fortitudinem; sicut oculi Domini ad temperantiam, oculi Domini ad iustitiam, sic ad omnes virtutes sunt oculi Domini. Si igitur volueris & tu radios spiritualium oculorum Dei ad te pertingere, assume virtutes; & erunt iuxta illud, Domine oculi tui ad unumquodque eorum si possederis bonorum. Et si istiusmodi, ut oculi Domini illuceant tibi, dices, *Signatus est super nos lumen vultus tui* Psal. 4. 7.

Jerem. 5, 3.

Quis dabit super cogitatu meo flagella? & super labia mea signaculum astutum, ut in ignorantibus meis non parcant, & peccata mea non perdant me? Attende illud, Quis dabit super cogitatu meo flagella? Ergo sunt flagella quæ cogitationem flagellent. Flagella Dei cogitatum flagellant. Sermo enim animum pungit, & in conscientiam ipsam adducit peccatorum, flagellat; flagellant autem beatum dolentem ex flagellis: dicta enim ipsum feriunt, & increpantem minimè contemnit aut à se repellit. Quan-

D

do autem quis repertus fuerit, ut sic dicam, insensibilis, dicitur de ipso: *Flagellasti eos, & non doluerunt*; eodem sermone increpatoriè allato; verbi gratià, de eo qui mente non compungitur, quòd conscientiam peccato aliquo habeat commaculatam, hoc dictum, si quispiam auditorum non doleat; ita ut de ipso dici possit: Vidisti ut compunctus sit hic, vel ille; iste autem quidam auditorum minime doleat, sed non sentiat increpationes? manifestum est de illo, qui nullum doloris sensum admittat, dici posse: *Flagellasti eos, & non doluerunt*. Videamus porro, utrum habeamus etiam aliam expositionem. Accidunt in corporibus nonnullæ quarundam partium mortificationes ac siccitates: & sæpenumero istiusmodi membra mortificata præ vivis multa patiuntur; ita ut applicitis quidem crucia-

ἀθανομένους· ἐμαθήσας αὐτὰς, καὶ
ἀνὰ ἀπὸ ξιν· γίνονται πνεῖς ἐν τοῖς σώ-
ματι τοιαῦτα πάσχι τὰ νεκρωμένα
τὸ πόνον ποιεῖται διωκτὸν ὡς ζῶντι μέ-
μ
τυμ

tuum instrumentis vivo membro dolorem A
ille cui admoventur, percipiat, iisdem vero
dolorificis insensibili membro admotis mi-
nimè sentiat; quandoquidem in illo infit
mortificatio. Ita si in corpore percipias,
ad animam transfer; & considera, quan-
dam quoque animam esse suis quasi mem-
bris mortificatam, ita ut flagellorum sen-
sum non percipiat, quantumvis molesta
quædam inferantur. Discabitur anima il-
la, sed ad sensum non reducetur, alia vero ad
sensum revocabitur, & quodammodo for-
tassis plus tristatur de eo quod non sentiat.
Siquidem ut sentiat, qui non sentit dolori-
fica sibi applicita, optat potius dolere si mo-
lesta inferantur, cum hoc signum sit ipsum
vivere, agrè ferens semolestias non perci-
pere. Quemadmodum nempe hoc fit in
corporibus, ita existimo in illo: *Vellent, si
forent ambusti*, istiusmodi quidpiam decla-
rari: quasi dicas: igne applicito alicui non
capienti sensum adustionis, vellente illi, fa-
cta comparatione sentientium & non sen-
tientium in doloribus, sentire potius in
igne, quàm non sentire. Etiam optarit uti-
que quispiam, istius ignis adusti compara-
tione ad peccatorem accommodata, senti-
re potius quàm non sentire. Hæc dicta
sunt propter istud: *Flagellasti eos, & non do-
luerunt; consummasti eos, & noluerunt recipere
disciplinam.* Quando provisor univer-
sum Deus pro animæ salute purgantis pro-
pinat, tunc ipsam consummavit. Intelliges
autem illud: *Consummasti eos, & noluerunt
recipere disciplinam*, ab exemplo ejus qui tra-
dit scientiam, & ejus qui nolit scientiam ab
eo qui tradit recipere. Omnia enim quæ
sua sunt, faciat præceptor, omniaque con-
summet ad scientiæ traditionem, ille autem
dictata minimè accipiat; dixerim utique de
istiusmodi præceptore: *Consummasti
istum, & noluit recipere disciplinam.*
Quando igitur a providentia in nos fiunt
omnia, ut consummemur, & perficiamur,
nos autem non recipimus ea quæ sunt pro-
videntiæ nos ad perfectionem attrahentis,
Deo ab intelligente dici posset: *Domine con-
summasti eos, & noluerunt recipere disci-
plinam: firmaverunt facies suas super petram.*
Cognosces hoc etiam a crassioribus pecca-
toribus, siquidem aliqui audientes incre-
patoria verba, erubescunt de peccato, & E
subiguntur, & succumbunt sermoni incre-
patorio quo perstringuntur: alii vero sunt
istiusmodi, ut robore careant, nec reveren-
antur illa de quibus reprehenduntur, in

tes, καὶ οὐκ ἠθέλησαν δεξιὰς παιδείας. ἐξερέωσαν τὰ παθήματα αὐτῶν ὡς πέτραν. νοήσεις καὶ τὸτο δὲ τῶν σωματικωτέρων τῶν ἀμαρτανόντων. οἱ μὲν ἀκού-
τες λόγους ἐλεγκτικὰς ἐπὶ τῇ ἀμαρτίᾳ ἐρυθρίωσι, καὶ καθυπόκουσιν, καὶ ὑποπίπτουσιν ἀπο-
μύρως τῶν λόγων τῶν ἐλεγκτικῶν αὐτῶν. οἱ δὲ τοιοῦτοί εἰσιν, ὥς αὐτὰς ἀνευριδιάσας εἶναι, καὶ
αὐτὰς

λαί ἀλγύνειν οὐκ ἐθέλοντες ἀποσείναι τὰ ποινὰ πο-
νέειν, ἀποσαγομύζοντες τὴν ποιέντων ποινὴν τὰ
μέλαι τὰ ἀναδόντων οὐκ ἀδάνειται οὐκ ἐθέ-
λουν ἢ νεκρῶντες αὐτὸν. ταῦτα εἶπε ἰδὼς
τὴν τοῦ σώματος, μετὰ δὲ τὴν τῆς ψυχῆς.
καὶ ὅσα, ὅτι εἰς καὶ ψυχὴν νεκρεμένην τὰ μέ-
λαι, ὥς ἐκ μὴ ἀδάνειος δὲ τῶν μαθήτων, καὶ
ἐπιπονα προσφέρται πᾶσι. * διαπερὶ ἡσέ-
ται, ἀλλ' οὐκ ἀδανήσεται, ἢ δένα ψυχὴν.
ἀλλ' ὅτι ἀδανήσεται, καὶ τὰ χα. * ὡς αὐ-
τὴν λυπεῖται μᾶλλον τὴν μὴ ἀδάνειος. * ἐπὶ
τῇ μὴ ἀδάνειος, ὅτι μὴ ἀδανόμυρ. δὲ πο-
νὴν αὐτῶν, ἀποσαγομύζοντες, δι' ἡμῶν μᾶ-
λλον πονέειν ἐκ ἀποσαγομύζοντες, ἐπὶ ση-
μαίνει ἐστὶ τὸτο τὸ ἐν αὐτῶν, ἀποδύμω. *
τῇ * ὅτι μὴ ἀδάνειος τῇ τοῖς ἐπιπονοῖς. ὡς πᾶ-
σι δὲ τὸτο γίνεται ἐπὶ τῶν σωμάτων, ἔτω νομῶ-
ν τῶν. * θελήσων, εἰ ἐθέλοντο περικύβη-
τοι τὸν περικύβητος. ὅτι, τὸ περικύβητος ἀποσαγο-
μύζοντες, καὶ μὴ ἀδανόμυρ. * κακομύρ, ἐπὶ
σωσιν οὐκ ἐθέλουν. * κατὰ λαβόντες συγκρίσει μὴ
ἀδανόμυρ ἐπὶ τῶν ἀλγύνειν καὶ ἀδανόμυρ.
νὴν, μᾶλλον ἀδάνειος ἐπὶ τῶν περικύβητος, ἢ μὴ
ἀδάνειος. καὶ οὐκ ἐθέλουν, * ἀποσαγομύζοντες κα-
κῶς ἐκ συγκερύμωρ περικύβητος ἐπὶ τῶν ἀμα-
ρτανῶν, ἀδάνειος μᾶλλον ἢ μὴ ἀδάνειος.
ταῦτα διὰ τὸ. ἐμαρτυροῦσας αὐτὰς, καὶ οὐκ ἐθέ-
λουν. συνετέλεσαν αὐτὰς, καὶ οὐκ ἠθέλησαν
δεξιὰς παιδείας. ὅτι * καθαρὰ ποιῶν
ἀποσείναι τῶν ὅλων θεός ἐπὶ ψυχῆς σωτηρίᾳ,
τότε αὐτῶν συνετέλεσε. νοήσεις δὲ. συνετέ-
λεσαν αὐτὰς, καὶ οὐκ ἠθέλησαν δεξιὰς παιδείας, καὶ
δὲ ἀδανόμυρ. * ὅτι τὸν ἀδανόμυρ
τῶν ἐπὶ τῶν καὶ τὸν μὴ βελόμυρ ἀδανό-
μυρ τῶν ἐπὶ τῶν καὶ τὸν ἀδανόμυρ. πᾶσι
γὰρ τὰ παθ' αὐτῶν ποιέντων ὁ διδάσκαλος, καὶ
συντελεῖται πᾶσι εἰς ἀδανόμυρ ἐπὶ τῶν
οὐκ ἐθέλουν μὴ ἀδανόμυρ τὰ λεγόμενα. εἰ-
ποιμ' αὐτῶν ὅτι τοιοῦτοι τὸ διδάσκαλος. συνετέ-
λεσαν τὸν δὲ, καὶ οὐκ ἠθέλησαν δεξιὰς παιδείας.
ἐπὶ ἀντὶ τὸ δὲ τῶν ἀποσείναι τὴν πᾶσι
ἡμᾶς, ἵνα συνετελεσθῶμεν, καὶ τελειωθῶμεν, ἡ-
μεῖς δὲ μὴ ἀδανόμυρ τὰ τῶν ἀποσείναι τῶν
ἐπὶ τελειότητα ἡμᾶς ἐλκεσθῶν, λεχθεῖν αὐτῶν
τὸ νοῦν τῶν θεῶν. κύριε συνετέλεσαν αὐ-
τὰς

1er. 5.3.

ἀνδραγαθίας ἐφ' οἷς ἐλέγχονται, ἐφ' οἷς ἡμαρτή-
 κασιν. εἰποὺς αὖ ἐν αὐτῷ τῶν οἰ σὺ αἰδῶνται.
 ἐσερέωσαν τὰ πρὸς ὅσα αὐτῶν ὑπερ πέραν.
 εἰνεονικαὶ ἐπὶ τῷ σωματικῶν αὐτὸ, μετὰ δὲ
 μὴ τῷ λόγῳ ἐπὶ τῷ ψυχῶν, νοήσας πρὸς
 σῶπον αὐτῶν λέγει. τότε ὁ πρὸς σῶπον πρὸς
 πρὸς σῶπον. ὁ δὲ πρὸς ψυχῶν σερεάν, ὅποια ἴδω
 ἡ καρδία φανερῶν * ἐπὶ ληρυμμένη, ὥς αὐτῶν
 ἐπὶ τοῖς ἀπαγγελιοφόροις ἐσάναι ἀντίπυτον,
 ὅτι τῶν δὲ ἀπαγγελιοφόρων, μὴ μορ-
 φῶν ἐπὶ τῷ ἀπαγγελιοφόρῳ. * ἐκεῖ γὰρ
 διήσας ἐπὶ ἀεμῶν τὸ. ἐσερέωσαν τὰ πρὸς ὅσα
 αὐτῶν ὑπερ πέραν, καὶ οὐκ ἠθέλησαν ἐπι-
 σταθῆναι. καὶ γὰρ εἶπα. ἰσως πτωχοὶ εἰσιν, ὅτι
 οὐκ ἠθέλησαν γινώσκειν ὁδὸν κυρίου, καὶ κρίσιν θεοῦ.
 πορδύσομαι πρὸς τὰς ἀδελφάς, καὶ λαλήσω αὐ-
 τοῖς. ταῦτα νοήσας αὐτῶν τὴν μὴ θελόντων πα-
 ρουθῆναι, μὴ νοήντων ἐπὶ τοῖς ἀεμῶν. * θεοῦ.
 φησὶν ἐν οὐκ τὸ τῶν ἀνθρώπων, πτωχοὶ ἐσιν αὐτῶν
 ἡ ψυχή. καὶ γὰρ εἶπα. ἰσως πτωχοὶ εἰσιν, διότι οὐκ
 ἠδυνήθησαν, ὅτι οὐκ ἐγνώσαν ὁδὸν κυρίου, καὶ
 κρίσιν θεοῦ; πορδύσομαι πρὸς τὰς ἀδελφάς, καὶ
 λαλήσω αὐτοῖς. οἱ ἀδελφοὶ τοῖς ψυχῶν ἐν ἐπαύ-
 νῳ λέγονται, καὶ παρ' ἐλλήνων γὰρ τὸ ἀδελφὸν συνε-
 χῶς ὀνομαζέσθαι. καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς λογικῆς
 ψυχῆς. ὅταν γὰρ πρὸς μεγάλους ἐπὶ ἀπὸ ἀλλή-
 πρῶτα, καὶ πρὸς τὰς ἐξ ἡ ἀξιολόγους, καὶ
 σκοπεῖ αὐτῶν τὸν δὲ πρὸς, πῶς βίωσιν καὶ τὸν ὁρθὸν
 λόγον, μὴ ἐν ταπεινῶν καὶ μικρῶν θέλων, μὴ δὲ
 ὁρῶν, ὅτι οὐκ ἐπὶ τὸ ἀδελφὸν καὶ τὸ μεγαλεῖον ἐχρῆ-
 σθαι τῇ ψυχῇ. εἰποὺς αὖ, ἐπεὶ ἦσαν πτωχοὶ, οἱ δὲ
 πρὸς τὰς ἐξ ἐλπίεν ὁ λόγος. οὐκ ἠκασάν,
 φησὶν ὁ πρὸς φησὶν. διὰ τὸ οὐκ ἠκασάν ἐπεὶ
 πτωχοὶ ἐσιν. πορδύσομαι πρὸς τὰς ἀδελφάς, καὶ
 λαλήσω αὐτοῖς. καὶ εἰς μακάριον ἐν αὐτῷ τῷ
 λέγειν εἰς ὅσα ἀκροῦντων, μακάριον ἐσιν ἐάν πο-
 ρδύσῃ πρὸς ἀδελφάς, καὶ μεγάλας ἀκροατὰς. διὰ τὸ
 τῶν αὐτῶν λεγομένων, εἰδότες ὅτι ἐξ ἡμῶν τῶν
 λέγουσιν, ὅσον τοῖς ἀκροῦσιν ἐσιν, τὸ μὴ πρὸς ἀδελφάς τὰ ἀπαγγελιοφόρα. * διὸ καὶ κα-
 πηροῦν πτωχείας τὰς ἐν αὐτῷ καὶ τῶν διανοίας. πρὸς ἀκαλίστων δὲ ἀπὸ * ἔλαβον αὐ-
 ξοντες ἔλγους ἐν ἡμῖν ἀδελφότητι καὶ μεγαλειότητι ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἵνα ἀκροῦσιν τῶν ἐξ ὧν καὶ
 ἀγίων λόγων διωκθῶμεν, ὥς ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τὰς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

A quibus peccaverant. De illis itaque qui non
 verentur, dixeris: *Firmaverunt facies suas
 super petram.* Ubi hoc in corporeis intelle-
 xisti, transi ratione ad animam, intelligens
 faciem, de qua dicitur: *Tunc autem facie ad*
faciem: & vide animam duram (quale erat
 cor Pharaonis induratum) ita ut etiam mo-
 mentibus refractaria resistat, & quasi rejici-
 ens ea quæ dicuntur, secundum monita mi-
 nimè formetur: illi enim reperies congrue
 re illud: *Firmaverunt facies suas super pe-*
tram, & noluerunt reverti. Et ego dixi: *For-*
tasse inopes sunt, quia noluerunt cognoscere vi-
am Domini, & iudicium Dei; ibo ad optimates,
& loquar eis. Hæc cum intellexeris de iis
 qui nolunt instrui, nec cognoscunt de fla-
 gellis Dei causam, inquit, horum percipies,
 quia inops est ipsorum anima. Et ego dixi.
Fortasse inopes sunt, quia non potuerunt, quia
non cognoverunt viam Domini, & iudicium
Dei; ibo ad Optimates, & loquar eis. Optima-
 tes animis ad laudem dicuntur; nam & a-
 pud Græcos *ἀδελφόν* seu optimum no-
 minatur, etiam id quod magnum & præ-
 stans est animæ rationalis. Quando enim
 quis magna opera aggreditur, & propo-
 sitiones habet laudabiles, semperque se de-
 centia spectat, qui ex recta ratione vitam
 instituat, nihil humile ac parvum cupiens,
 neque spectans, istiusmodi quidpiam opti-
 mum ac magnificum habet in anima. Hi
 itaque, quod essent inopes, sunt primi quos
 hic sermo reprehendit. Non audiverunt,
 inquit Propheta: idcirco non audierunt,
 quia inopes sunt: *Ibo ad optimates, & loquar*
eis. Et si beatum est verba facere ad aures
 audientium, felix est, si quis nanciscatur o-
 ptimatem, & magnum auditorem. Idcirco
 his ita dictis, scientes non tantum damnum
 esse dicentibus, quantum audientibus, cum
 non recipiuntur quæ annuntiantur: (quare
 inculat inopiam mentis & intelligentiæ
 ipsius:) ut verbum capiat incrementum, ex-
 citabimus in nobis generositatem & animi
 amplitudinem, ut sacra sanctaque verba ex-
 cipere valeamus in Christo Jesu, cui honor
 & imperium in sæcula sæculorum, Amen.